

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. marcija 1896.

Politiški oddelek.

Federalizem.

V češkem deželnem zboru so se sicer letos Nemci odločno izrekli proti obnovljenju češkega državnega prava. V tem so bili jedini liberalci in nacijonanci. Vzlic temu se pa ne more reči, da bi Nemci bili še tako odločno za centralizem, kot so bili nekđaj. Liberalci nekoliko zaradi tega niso več tako nauđušeni za centralizem, ker so na Dunaju se razmere zanje tako neugodno zasukale, da v mestnem zastopu niti tretjine več nimajo, nemški nacijonanci pa nikdar niso bili strogi centralisti, njim je le na tem, da se razmere tako uravnajo, da Nemci ohranijo v Avstriji kolikor je mogoče največji upliv. Že davno so si izdali parclo, da naj se Dalmacija in Galicija izločita izmej dežel zastopanih v državnem zboru, da bodo potem Nemci imeli v državnem zboru za vse slučaje zagotovljeno večino.

Poslednji čas se po nemških časopisih množe glasovi za federalistično preosnovo Avstrije. V „Preussische Jahrbücher“ je neki češki Nemeč priporočal obnovenje češkega državnega prava. Pisec je trdno prepričan, da se bodo nemški nacijonanci in Čehi o tem sporazumeli, kadar jedenkrat liberalci zgube ves upliv, da ne bodo mogli delati ovir. Za pogoj bodo Nemci stavili seveda popolno narodno jednakopravnost nemščine v deželah češke krone. Zagotoviti se bode jim mogel jednak zastop v vseh deželnih napravah, kakor ga imajo Čehi, da ne bodo odvisni od slučajnih većin deželnega zastopa.

Kdo si morda vpraša, kako da se Nemci nakrat zadovoljijo z narodno jednakopravnostjo, dočim so jej dosedaj vedno nasprotovali? To je čisto naravno. Spoznavati jamejo, da svojih predpravice itak več obdržati ne bodo mogli. Na Moravskem imajo sicer še v rokah deželno upravo, a vsak čas se utegnejo stvari zasukati, da jo Slovani pridobe. Pri vsacih volitvah zgube nekaj mandatov, na veleposestvo se pa več popolnoma zanašati ne

morejo. Če pa zgube Moravsko, ostaje jim itak jedino še Šlezija. Pri tem je pa pomisliti, da so Nemci vsekako gmotno na škodi, ako bi v deželnem odboru in deželnih zavodih na Češkem bili v manjšini. Pomisliti je pa tudi, da bode vsaka dunajska vlada zaradi razcepljenosti mej Čehi in Nemci prisiljena računati s Čehi, da ti torej kedaj morda dosežejo na Češkem in Moravskem češki notranji uradni jezik, pa tudi narodno jednakopravnost v Šleziji, če se tudi liberalni in narodni Nemci upirajo. Pametneje in bolje je zanje, da se torej s Čehi pobotajo.

Na Dunaju izhajajoči „Zeit“ je tudi priobčil članek iz nemškega peresa, ki sicer ni naravnost za obnovenje češkega državnega prava, a vendar pravi, da bi se Nemci ne upirali več dosti preosnovi Avstrije na federalistični podlagi v tem smislu, da se osnuje posebna avtonomna skupina sudetskih dežel, t. j. Češke, Moravske in Šlezije. Pisec vidi upor največ od Poljakov. Na drugi strani pa omeni, da bi bila taka preosnova v korist Nemcem nemške skupine avstrijske države, ker bi jim bila zagotovljena brezpogojna večina.

Iz vsega je vidno, da Nemci že resno računajo s federalizmom. To je vsekako važen dogodek, s katerim moramo Slovenci za časa računati, da ne bode prepozno. Naš list je poslednja leta se večkrat izrekel proti federalizmu in tudi še danes smo tega mnenja. Če se uresničijo želje Nemcev, pridemo Slovenci z dežja pod kap. Pridružili bodo nas nemški deželni skupini, v kateri bodo Zgornja in Dolenja Avstrija, Solnograška, Tirolska in Predarelska, Kranjska, Koroška, Štajerska in morda tudi Primorje. Galicija in Bukovina se združita v posebno avtonomno skupino in Dalmacija se pa odstopi Hrvaški. Slovenci bi torej v nemški skupini bili v vedni manjšini in godilo bi se nam huje kakor se Slovincem na Koroškem. Zato je pa potrebno, da Slovenci za časa zavzamemo v tej stvari svoje stališče in skušamo preprečiti tako preosnovo avstrijske države, ako se poprej nam ne dajo taka jamstva, da se nam za naš narodni obstanek ne bode bati. Jamstva pa morajo bi taka, da jih pozneje nemška večina ne bode mogla kar razveljaviti. Da sm

jako previdni, nas opominja pogled na Ogersko. Madjari so se pobotali s Hrvati, kakor se mislijo Nemci s Čehi, in sedaj lahko svobodno zatirajo slovanske narodnosti na Ogerskem. Nemci že tudi pri nas računajo s tem, da to, kar morda zgube v Šleziji, pridobe pri nas, da južno mejo nemški narodnosti bolj pomaknejo proti Jadranskem morju.

Položaj pa ni tak, da bi se Nemci in Čehi, kar preko naših glav mogli mej seboj pobotati. Za presnovno države bode treba dvetretjinske večine v državnem zboru in zato utegnejo naši glasovi biti še jako potrebni, ker vsi Nemci gotovo ne bodo kar popustili od centralizma, in ker Poljaki tudi ne bodo za češko samostojnost, kajti njih upliv bode pri tem le na škodi. Za Galicijo potem ne bodo mogli toliko doseči, kakor pa sedaj. Da federalizem nam ne bode v korist, nam najbolje to dokazuje, da že zdaj kaže svoj slab upliv, ko se nam sam obeta. Slovenski poslanec dr. Ferjančič je stavil v državnem zboru predlog, naj se vsprejme v izvršbeni zakon k novemu civilnopravdnemu redu ali pa v sodno instrukcijo določba glede rabe jezika pri sodiščih. Ta predlog bi ne bil v korist le Slovincem, temveč tudi Čehom, zlasti v Šleziji. Izrekli so se že bili nekateri češki poslanci zanj, a pozneje so svojo besedo preklicali, češ, jezikovne stvari spadajo v deželni zbor. Nadejajo se, da bodo to stvar izvedli, kakor bodo hoteli, ko se vpelje češko državno pravo. Toda jako se motijo. Nemci jim ne pojdejo na led. Baš jezikovno vprašanje bode za Češko moralo biti do pičice rešeno, predno se bode državno pravo moglo obnoviti.

Ta dogodek pa nam kaže, da je za Slovence treba skrajne previdnosti in odločnosti, da si pravočasno zavarujemo našo narodnost proti vsem eventualnostim. Tudi pri tem ne smemo preveč ozirati se na Čehe, kajti srajca je nam bližja, kakor suknja.

Poraz Italijanov v Afriki.

Nobeno drevo ni previsoko in nobena vrv predolga za generala Baratierija, tako pišejo sedaj italijanski listi o tem avstrijskem vojaškem begunu, ki je v Italiji postal divizijski general. Ta sodba italijanskih časopisov je povse opravičena. Če bi bil imel kak narednik voditi vojsko, bi gotovo ne bil mogel nerodneje postopati, kot je ta nedavno še toliko proslavljeni general. Čudno je seveda v prvi vrsti, zakaj se je v boj podal. Vladni listi trdijo, da se mu je iz Tridenta brzojavilo, da mu odvzamejo poveljništvo, ko pride general Baldisera. Zato je pa hotel doseči še jeden uspeh. Po drugem poročilu je Crispi zahteval od njega, naj začne boj, da doseže kak uspeh, predno se snide italijanski parlament. To je zaradi tega verjetno, ker je Crispi takoj hotel dati ostavko, ko je izvedel o porazu v Afriki. Čutiti se je torej moral sokrivega. Po nekem poročilu, ki jako zagovarja Baratierija, so ga na led izpeljali ogleduhi. Najbrž pod-

kupljeni od sovražnika so poročali, da je sovražnik jako malobrojen, ker je mnogo vojakov odšlo v Aksum, kjer je kronanje abesinskega kralja. V sovražnem taboru se tudi le zabavajo in niso niti pripravljeni za boj. V resnici so pa vse sovražne čete bile zbrane. Baratieri je baje se posvetoval z drugimi generali, predno je začel boj. Vsem se je trenotek zdel jako ugoden. Glavna napaka generala Baratierija je bila, da ni preskrbel za nobeno zvezo mej posamičnimi brigadami, da druga drugi niso mogli pomagati. Napak je tudi bilo, da je začel boj, ko so vojaki bili še utrujeni od dolge hoje po noči. Počakati bi bil moral, da se opočijejo. Točnih poročil o boju še sedaj ni. Zasebnih poročil ni, oficijelno se pa ni vse razglasilo, ker baje ni posebno častno za italijansko vojsko.

Po vseh poročilih so Abesinci takoj popolnoma razpršili italijansko vojsko. Posamične brigade so popolnoma ločili. Takoj je bila taka zmešnjava, da topništvo niti streljati ni moglo začeti, ker bi bilo streljalo na svoje ljudi, ki so bežali na vse strani. Pokazalo se je, da italijanska vojska ni za noben hud boj, temveč vojaki znajo samo dobro teči. Generali so sprva skušali vojake zadržati, preteč jim z revolverji, a potem so jo pa tudi pobegnili. Baratieri je celih 125 kilometrov daleč bežal nazaj. General Elena pa baje ni z rezervo prihitel na pomoč, temveč jo je kar pobegnil. Koliko je ubitih in ranjenih, noben ne ve, a toliko je gotovo, da jih je nad 8000. Od štirih brigad, ki so se udeležile boja, se je le jedna vrnila iz boja, druge je pa sovražnik popolnoma razbil in razgnal na vse strani. Nekateri vojaki in častniki od teh razpršelih brigad se je vrnilo drugi dan, o večini pa nikdo še sedaj ne ve, kaj je z njimi. Tri generale tudi pogrešajo, in se govori, da so mrtvi. Zgubili so Italijani 60 topov, 10.000 pušk, 50.000 patron, vse vozove, konje in mule, katere so imeli za prenašanje.

Tacega poraza še ni z lepa kaka vojska doživela, kot ga je italijanska v Afriki. Vse italijanske politične kroge je ta poraz jako potrl. Po vseh italijanskih mestih bile so velike demonstracije proti afriški politiki. Povsod se zahteva, naj se vojaki iz Afrike domov pokličejo. Kralj se pa brani prenehati vojno, dokler se ne opere omadeževana čast italijanskega orožja. Govori se, da se pošlje dosti vojakov v Afriko. Vendar se ne ve, če se bode boj mogel nadaljevati do jeseni. Predno pridejo močnejši vojaški oddelki in vse potrebne stvari v Afriko, bode morda že maj, a tedaj se pa začne veliko tropično deževje v Abesiniji. V tem času se vsa pota tako razmočijo, da bi ne bilo mogoče velike armade dalje spraviti. Sicer se pa abesinski kralj Menelik pripravlja tudi na odločen odpor. Naročil je v neki tovarni v Belgiji 100 000 pušk.

V Italiji se vojaki jako boje iti v Afriko. Več sto jih je zadnje dni pobegnilo od vojakov, da le v Afriko ne pojdejo. Mnogo jih je prišlo v Avstrijo in